

Vides pārraudzības valsts biroja
darbības stratēģija

2020.- 2022. gadam

Rīga, 2020

Satura rādītājs

IZMANTOTO SAĪSINĀJUMU SARAKSTS	3
IEVADS	4
1. VIDES PĀRRAUDZĪBAS VALSTS BIROJA DARBĪBAS PILNVAROJUMS (MANDĀTS) UN DARBĪBAS VIRSMĒRĶIS (MISIJA).....	5
2. VIDES PĀRRAUDZĪBAS VALSTS BIROJA ĪSTENOTIE DARBĪBAS VIRZIENI.....	6
3. VIDES PĀRRAUDZĪBAS VALSTS BIROJA PRIORITĀTES	8
4. VIDES PĀRRAUDZĪBAS VALSTS BIROJA DARBĪBAS VIRZIENU APRAKSTS	9
4.1. Darbības virziens Nr. 1	9
4.2. Darbības virziens Nr. 2	13
4.3. Darbības virziens Nr. 3	17
5. VIDES PĀRRAUDZĪBAS VALSTS BIROJA DARBĪBAS SPĒJU IZVĒRTĒJUMS	21
6. VIDES PĀRRAUDZĪBAS VALSTS BIROJA STRUKTŪRA.....	23
7. VIDES PĀRRAUDZĪBAS VALSTS BIROJA VALSTS BUDŽETA APAKŠPROGRAMMAS DAĻA.....	24

IZMANTOTO SAĪSINĀJUMU SARAKSTS

DAP	Dabas aizsardzības pārvalde
ES	Eiropas Savienība
EM	Ekonomikas ministrija
EMAS	Eiropas Savienības Vides pārvaldības un audita sistēma
ES	Eiropas Savienība
IeM	Iekšlietu ministrija
IVN	Ietekmes uz vidi novērtējums
LM	Labklājības ministrija
LPTP	Labākie pieejamie tehniskie paņēmieni
LVGMC	Valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību "Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs"
MK	Ministru kabinets
NATURA 2000	Eiropas nozīmes aizsargājamās dabas teritorijas
NVO	Nevalstiskās organizācijas
OECD	Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija
OECD Vides pārskats	2019. gada Latvijas vides raksturlielumu pārskats
SM	Satiksmes ministrija
SIVN	Stratēģiskais ietekmes uz vidi novērtējums
TAPIS	Teritorijas attīstības plānošanas informācijas sistēma
VARAM	Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija
VARAM Stratēģija	Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas darbības stratēģija 2020. – 2022. gadam
VDI	Valsts darba inspekcija
VI	Veselības inspekcija
VM	Veselības ministrija
VPVB	Vides pārraudzības valsts birojs
Stratēģija	Vides pārraudzības valsts biroja stratēģija 2020. – 2022. gadam
VUGD	Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests
VVD	Valsts vides dienests
ZM	Zemkopības ministrija

IEVADS

Stratēģija ir vidēja termiņa plānošanas dokuments, kas ietver VARAM kompetencē esošajos politikas plānošanas dokumentos, tai skaitā VARAM Stratēģijā noteiktos mērķus, un ir balstīts uz VPVB nolikumā noteiktajām funkcijām un uzdevumiem.

Stratēģija izstrādāta, ietverot MK 2015. gada 28. aprīļa instrukcijā Nr. 3 “Kārtība, kādā izstrādā un aktualizē institūcijas darbības stratēģiju un novērtē tās īstenošanu” noteikto struktūru un vadoties no VPVB normatīvajos aktos deleģētajiem uzdevumiem. Stratēģijā izvirzītās prioritātes turpmākajam VPVB darbam lielā mērā ir saistītas gan ar jaunā plānošanas perioda prioritātēm, gan efektīvākas likumdošanas ieviešanu, gan atbilstošas VPVB kapacitātes nepieciešamības nodrošināšanu šo uzdevumu izpildei.

Stratēģijā ievērtēti Latvijas Ilgtspējīgas attīstības stratēģijā līdz 2030. gadam, Nacionālajā attīstības plānā 2014.-2020. gadam un 2021.– 2027. gadam¹, Vides aizsardzības politikas pamatnostādnēs 2014.-2020. gadam (apstiprinātas MK 2013. gada 18. marta sēdē), kā arī citos VARAM kompetencē esošajos nozares politikas plānošanas dokumentos noteiktie attīstības virzieni un prioritātes nolūkā ietvert piemērotākos pieejamos mehānismus šo prioritāšu īstenošanai VPVB darbības jomās.

Stratēģijas izstrāde ir veikta ar mērķi sniegt stratēģisku redzējumu tuvāko gadu perspektīvā VPVB normatīvajos aktos deleģētajās jomās un uzlabot vidēja termiņa budžeta plānošanas procesu, sajūdzot ar VPVB kompetenci saistītos vides politikas mērķus un pasākumus to ieviešanai ar nepieciešamajām rīcībām VPVB rīcībspējas un kapacitātes ietvaros, lai veicinātu vides kvalitāti, vides demokrātiju un iedzīvotājiem pieejamu, līdzsvaroti attīstītu nākotnes valsti.

¹ Stratēģijas izstrādes brīdī Nacionālais attīstības plāns 2021.– 2027. gadam apstiprināts MK 2020. gada 25. februāra sēdē un iesniegts apstiprināšanai Saeimā.

1. VIDES PĀRRAUDZĪBAS VALSTS BIROJA DARBĪBAS PILNVAROJUMS (MANDĀTS) UN DARBĪBAS VIRSMĒRĶIS (MISIJA)

Mandāts

VPVB ir VARAM pārraudzībā esoša tiešās pārvaldes iestāde. Atbilstoši MK 2004. gada 6. janvāra noteikumu Nr. 4 “Vides pārraudzības valsts biroja nolikums” 2. punktā noteiktajam, VPVB veic Vides aizsardzības likumā, likumā “Par ietekmes uz vidi novērtējumu”, likumā “Par piesārņojumu”, likumā “Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām” un citos normatīvajos aktos par vides aizsardzību, rūpniecisko avāriju riska novērtēšanu un riska samazināšanas pasākumiem, ķīmisko vielu un ķīmisko produktu izmantošanu, ūdens apsaimniekošanu, kā arī atkritumu un iepakojuma apsaimniekošanu noteiktās funkcijas un uzdevumus. Atbilstoši minēto noteikumu 2.¹ punktam VPVB izskata iesniegumus par VARAM padotības iestāžu izdoto administratīvo aktu apstrīdēšanu vides aizsardzību regulējošajos normatīvajos aktos noteiktajos gadījumos, savukārt saskaņā ar minēto noteikumu 4. punktu VPVB atbilstoši savai kompetencei sniedz priekšlikumus normatīvo aktu projektu izstrādē, kā arī sadarbojas ar ārvalstu un starptautiskajām organizācijām, piedalās starpvalstu sadarbības programmās un projektos, sadarbojas ar plašsaziņas līdzekļiem un sniedz tiem informāciju par VPVB darbību.

Misija

VPVB darbības virsmērķis (misija) ir nodrošināt valstī ekonomiski efektīvu, pārdomātu un uz risku izvērtējumu balstītu attīstību, līdzsvarojot intereses un novēršot nelabvēlīgu ietekmi uz vidi, nostiprinot tiesiskumu un vides demokrātiju, kā arī sekmējot brīvprātīgas uzņēmējdarbības iniciatīvas.

2. VIDES PĀRRAUDZĪBAS VALSTS BIROJA ĪSTENOTIE DARBĪBAS VIRZIENI

VPVB pamatfunkciju realizācija tiek veikta atbilstoši VARAM Stratēģijā noteiktajam darbības virzienam Nr. 1.4.3. : *Dabas kapitāla un klimata ilgtspējīga pārvaldība.*

Darbības virziena mērķis

VARAM Stratēģijas 1.4.3. darbības virziena mērķis ir *nodrošināt labu vides kvalitāti, ierobežojot un novēršot vides piesārņojumu, saglabāt bioloģisko daudzveidību, un veicināt Latvijas virzību uz klimatneitralitāti un pret klimata pārmaiņām noturīgu attīstību.*

Darbības rezultāts un rezultatīvais rādītājs (atbilstoši VPVB pamatfunkciju realizācijai)

Rezultāts	Rezultatīvais rādītājs	Rezultatīvā rādītāja skaitliskās vērtības			
		2019. faktiskais	2020. plānotais	2021. plānotais	2022. plānotais
Izstrādāti attīstības plāni un projekti, kas nodrošina vides kvalitāti un labvēlīgu ietekmi uz iedzīvotājiem	Attīstības plāni un projekti, kuriem savlaicīgi novērsta un samazināta nelabvēlīga ietekme un avāriju risks, gadā	89	92	96	96

Uzdevumi darbības virziena īstenošanai

VARAM Stratēģijas 1.4.3. darbības virziena īstenošanai VPVB darbības uzdevumi noteikti šādās divās darbības virziena prioritātēs – *Ekonomiski efektīva un pārdomāta resursu izmantošana* un *Uz riska izvērtējumu balstīta vides politika.*

Prioritāšu ietvarā VARAM Stratēģijā noteikti šādi uzdevumi VPVB darbībai:

Nr.	Pasākums	Sasniedzamais rezultāts	Izpildes gala termiņš
1.	Nodrošināt līdzsvarotu resursu izmantošanu ²	Nodrošināt tautsaimniecības radītā piesārņojuma pārvaldību, vienlaikus samazinot administratīvo slogu	2022.12.30.
2.	Pilnveidot IVN politiku ³	IVN kvalitatīva un kompetenta izpilde	2022.12.30.

Lai nodrošinātu VARAM Stratēģijā un VPVB pamatfunkciju nodrošināšanai noteiktos uzdevumus darbības virziena īstenošanai un sasniegtu noteiktos rezultatīvos rādītājus, VPVB īsteno vairākus darbības virzienus, caur kuriem tiek nodrošināts, ka **atvērtā, caurskatāmā un interesēs līdzsvarotā procesā tiek veicināta ekonomiski efektīva un pārdomāta resursu izmantošana, savlaicīgi novēršot attīstības plānu un projektu nelabvēlīgu ietekmi uz vidi un avāriju risku, ievērojot šādus principus:**

- a) lēmumu pieņemšana balstās uz izvērtējumu un nelabvēlīga ietekme novērsta pirms vēl tā iestājusies;

² VARAM Stratēģijas prioritāte: *Ekonomiski efektīva un pārdomāta resursu izmantošana.*

³ VARAM Stratēģijas prioritāte: *Uz riska izvērtējumu balstīta vides politika.*

- b) interešu līdzsvarošana balstās uz integrētu pieeju, kurā ekonomiskie, kultūras, sociālie un vides aspekti tiek saskaņoti un nozaru intereses tiek koordinētas, iesaistot un uzklaustot;**
- c) tiesiskums un vides demokrātija tiek nostiprināta, veicinot sabiedrības līdzdalību un nodrošinot, ka informācija tiek sniegta atvērtā un pārredzamā veidā.**

VPVB misija tiek īstenota caur šādiem VPVB pamatdarbības virzieniem:

- 1. Ietekmes uz vidi novērtēšana un novēršana:
 - ✓ plānošanas dokumentu SIVN un sabiedrības līdzdalības nodrošinājuma tajā pārraudzība;
 - ✓ paredzēto darbību ietekmes uz vidi un ietekmes uz NATURA 2000 novērtējuma un sabiedrības līdzdalības nodrošinājuma tajās pārraudzība;
- 2. Vides risku un piesārņojuma pārvaldība:
 - ✓ rūpniecisko avāriju risku novērtēšanas un riska samazināšanas pasākumu plānošanas pārraudzība;
 - ✓ piesārņojuma novēršanas un kontroles pārraudzība, kā arī informēšana par LPTP un ar tiem saistītajiem emisiju līmeņiem;
 - ✓ organizāciju reģistrācija EMAS, ES ekomarkējuma piešķiršanas programmas koordinācija un pasākumu veikšana;
 - ✓ iepakojuma ar paaugstinātu smago metālu koncentrācijas līmeni uzraudzība;
- 3. Tiesiskuma nostiprināšana un vides demokrātijas veicināšana:
 - ✓ apstrīdēto VARAM padotības iestāžu amatpersonu izdoto administratīvo aktu un faktiskās rīcības tiesiskuma pārskatīšana un pārstāvības nodrošināšana administratīvajās vides aizsardzību regulējošajos normatīvajos aktos noteiktajos gadījumos;
 - ✓ sabiedrības līdzdalības tiesību veicināšana un atklātas vides informācijas nodrošināšana kvalitatīvai pilsoniskajai līdzdalībai.

3. VIDES PĀRRAUDZĪBAS VALSTS BIROJA PRIORITĀTES

Atbilstoši valsts plānošanas dokumentos izvirzītajiem mērķiem, VARAM Stratēģijā noteiktajiem uzdevumiem un VPVB identificētajiem nozīmīgākajiem aspektiem, **prioritātes** (funkcijas vai uzdevumi), kurās tiks koncentrēti VPVB Stratēģijas plānošanas ciklam nozīmīgākie institūcijas resursi, tiek noteiktas šādas:

- 1. IVN kvalitatīva un kompetenta izpilde.**
- 2. Piesārņojuma un rūpniecisko avāriju risku pārvaldība.**
- 3. Tiesiskuma nostiprināšana vides jomā.**

4. VIDES PĀRRAUDZĪBAS VALSTS BIROJA DARBĪBAS VIRZIENU APRAKSTS

4.1. Darbības virziens Nr. 1

1. Darbības virziena nosaukums

4.1. Ietekmes uz vidi novērtēšana un novēršana.

4.1.1. plānošanas dokumentu SIVN un sabiedrības līdzdalības nodrošinājuma pārraudzība.

4.1.2. Paredzēto darbību IVN un sabiedrības līdzdalības nodrošinājuma pārraudzība.

4.1.3. Paredzēto darbību un plānošanas dokumentu ietekmes uz NATURA 2000 novērtējuma un sabiedrības līdzdalības nodrošinājuma pārraudzība.

2. Esošās situācijas apraksts

IVN ir viens no vides politikas *ex ante* jeb pirms lēmumu pieņemšanas stadijas instrumentiem, caur kuru nodrošināts, ka attīstība un tās plānošana tiek balstīta risku izvērtējumā, kurā savlaicīgi tiek ņemta vērā gan dažādu interešu sadursme, gan iespēja sasniegt attīstības mērķi ekonomiski efektīvā un vides kvalitāti saglabājošā veidā. IVN pēc būtības ir vides aizsardzības sistēmas atbildes procedūra ekonomiskajiem izaicinājumiem, jo tā rada iespēju iegūt laiku, kurā sagatavoties gaidāmajām ietekmēm un novērst tās, pirms tās iestājušās. Minētais instruments tiek pielietots gan publisku un privātu attīstības projektu plānošanā, gan politikas nozaru un teritoriju plānošanā. Atbilstoši VPVB darbības mērķiem un pilnvarojumam – tas tiek nodrošināts caur paredzēto darbību IVN, plānošanas dokumentu SIVN, kā arī paredzēto darbību un plānošanas dokumentu ietekmes uz NATURA 2000 novērtējumu.

Atbilstoši likuma “*Par ietekmes uz vidi novērtējumu*” 1. panta 1. punktam ietekme uz vidi ir paredzētās darbības vai plānošanas dokumenta īstenošanas izraisītas tiešas vai netiešas pārmaiņas vidē, kuras ietekmē vai var ietekmēt cilvēku, viņa veselību un drošību, kā arī bioloģisko daudzveidību, tai skaitā īpaši aizsargājamās sugas un to dzīvotnes, īpaši aizsargājamās un Eiropas Savienības nozīmes biotopus, augsni, zemes dzīles, ūdeni, gaisu, klimatu, ainavu, materiālās vērtības, kultūras un dabas mantojumu, turklāt ietekme uz vidi ir arī iespējamā pakļautība avāriju vai katastrofu riskiem un visu minēto jomu mijiedarbība. Tādēļ darbības virziens ir tiešā mērā saistīts ar visām VARAM Stratēģijas darbības virzienam Nr. 1.4.3. *Dabas kapitāla un klimata ilgtspējīga pārvaldība* definētajām prioritātēm, IVN ir lēmumu pieņemšanas veids, kas balstīts uz riska izvērtējumu, tas vērsts uz vides kvalitātes saglabāšanu un uzlabošanu, bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu, ekonomiski efektīvu un pārdomātu resursu izmantošanu, kā arī klimata pārmaiņu ierobežošanu un pielāgošanos klimata pārmaiņām.

Darbības virziena realizācijas nodrošināšanai VPVB ir izveidota Ietekmes uz vidi novērtējumu daļa, kas veic SIVN, IVN un ietekmes uz NATURA 2000 novērtējuma pārraudzību, kā arī nodrošina VPVB dalību pārrobežu IVN procedūrās.

SIVN darbības galvenais uzdevums ir noteikt plānošanas dokumentu ietekmes uz vidi būtiskumu un lemt par SIVN piemērošanu vai nepiemērošanu, sagatavot atzinumus par plānošanas dokumentu SIVN vides pārskatiem, nosakot termiņus plānošanas dokumentu monitoringa ziņojumu iesniegšanai, kā arī veikt monitoringa uzraudzību un iesniegšanas nodrošināšanu LVĢMC, vienlaicīgi nodrošinot monitoringa ziņojumu pieejamību sabiedrībai. Par SIVN procedūras uzsākšanu plānošanas dokumentiem lemj atbilstoši likumā “*Par ietekmes uz vidi novērtējumu*” un MK 2004. gada 23. marta noteikumos Nr. 157 “*Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums*” noteiktajām prasībām, pamatojoties uz plānošanas

dokumentu izstrādātāju iesniegtajiem dokumentiem, vienlaicīgi sniedzot konsultācijas, nepieciešamības gadījumā prasot papildus informāciju visām novērtējumā iesaistītām pusēm. VPVB uzdevums ir pārraudzīt plānošanas dokumentu SIVN procedūru un sniegt atzinumu par vides pārskatu, ņemot vērā tā atbilstību MK 2004. gada 23. marta noteikumu Nr. 157 "Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums" prasībām un izraudzītā risinājuma pamatojumu, kā arī pārraudzīt, lai sabiedrība iegūtu korektu un reprezentatīvu informāciju par plānošanas dokumenta ietekmi uz vidi un risinājumiem tās novēršanai vai samazināšanai, nepieciešamības gadījumos sniedzot rekomendācijas izstrādāto vides pārskatu pilnveidošanā.

IVN ir sabiedrībai atvērta procedūra saimniecisko un vides interešu līdzsvarošanai, kuras ietvaros tiek apzinātas, novērtētas un sabiedrībā apspriestas paredzēto darbību iespējamās nelabvēlīgās ietekmes uz vidi un rasti risinājumi to novēršanai vai samazināšanai. IVN, kā obligāta procedūra, piemērojama darbībām, kurām piemīt augsts nelabvēlīgas ietekmes uz vidi potenciāls un kuras ir iekļautas likuma "Par ietekmes uz vidi novērtējumu" 1. pielikumā. IVN procedūra ir resursu, tai skaitā laika un finanšu ietilpīga un gadījumos, kad tā nav obligāta jau saskaņā ar likumu, tās piemērošanu noteic VVD. VPVB galvenais uzdevums ir pārraudzīt paredzēto darbību IVN procedūru un sniegt atzinumu par IVN ziņojumu, ņemot vērā tā atbilstību normatīvo aktu prasībām ietekmes uz vidi novērtējuma jomā, tai skaitā MK 2015. gada 13. janvāra noteikumiem Nr. 18 "Kārtība, kādā novērtē paredzētās darbības ietekmi uz vidi un akceptē paredzēto darbību", kā arī pārraudzīt, lai sabiedrība iegūtu korektu un reprezentatīvu informāciju par prognozējamo negatīvo ietekmi uz vidi un nepieciešamajiem pasākumiem tās novēršanai vai samazināšanai. VPVB izstrādā darba programmu IVN veikšanai, kas ietver vides aizsardzības prasības un noteikumus, kā arī nepieciešamo pētījumu un organizatorisko pasākumu kopumu IVN turpmākajai veikšanai, sagatavo un sniedz atzinumu par IVN ziņojumu, nepieciešamības gadījumos pieaicinot atbilstošas nozares ekspertus, kā arī izstrādā nosacījumus, ar kādiem paredzētā darbība ir īstenojama vai nav pieļaujama.

Ietekmes uz NATURA 2000 novērtējumu veic paredzētajām darbībām un plānošanas dokumentiem, kam var būt nelabvēlīga ietekme uz NATURA 2000, ņemot vērā likuma "Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām" 43. panta piektās daļas nosacījumu, ka pieļaujams īstenot tikai tādas paredzētās darbības un apstiprināt tikai tādus plānošanas dokumentus, kam nav nelabvēlīga ietekme uz attiecīgās teritorijas ekoloģiskajām funkcijām, integritāti un tie nav pretrunā ar teritorijas aizsardzības mērķiem. VPVB galvenais uzdevums ir pārraudzīt NATURA 2000 novērtējuma procedūru un sniegt atzinumu par NATURA 2000 novērtējuma ziņojumu, ņemot vērā tā atbilstību normatīvo aktu prasībām ietekmes uz NATURA 2000 jomā, tai skaitā MK 2011. gada 19. aprīļa noteikumiem Nr. 300 "Kārtība, kādā novērtējama ietekme uz Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamo dabas teritoriju (Natura 2000)", kā arī pārraudzīt, lai sabiedrība iegūtu korektu un reprezentatīvu informāciju par prognozējamo negatīvo ietekmi uz vidi, nepieciešamajiem pasākumiem tās novēršanai, samazināšanai vai kompensējošajiem pasākumiem, ja tādi nepieciešami, kā arī MK un Eiropas Komisijas informēšanu.

Iesaistītās puses

Darbības virziens balstās uz interešu līdzsvarošanu un integrētu pieeju, kurā ekonomiskie, kultūras, sociālie un vides aspekti tiek saskaņoti un nozaru intereses tiek koordinētas, iesaistot un uz klausot. Tādēļ arī darbības virziena īstenošanā ir daudz iesaistīto pušu, – tās ir valsts un pašvaldību iestādes, NVO un sabiedrība. Vides sektora ietvarā nozīmīgi partneri ir VVD un DAP, tomēr darbības virziens sniedzas pāri resora robežām, tajā svarīga loma ir visu ministriju, valsts institūciju, pašvaldību, kā arī nevalstisko organizāciju un sabiedrības aktīvai līdzdalībai. Speciālistu, sabiedrības un nevalstisko organizāciju pārstāvju izteiktie konstruktīvie priekšlikumi var palīdzēt plānošanas dokumentu un ziņojuma izstrādātājiem atrast videi draudzīgākus un līdz ar to arī ilgtspējīgākus attīstības risinājumus.

Darbības virziena tendences

Pēdējo gadu laikā SIVN jomā turpinās izveidojusies tendence pašvaldību teritorijas plānojumos veikt grozījumus, izstrādājot atsevišķām teritorijas vienībām lokālplānojumus. Pēc būtības tas nav nepareizi, jo šādam nolūkam lokālplānojuma instruments teritoriju attīstības plānošanā tika ieviests, lai varētu tikt sniegti risinājumi konkrēto teritoriju tālākai attīstībai atbilstoši normatīvo aktu prasībām. Tomēr, ja pārmērīgi izmantots, lokālplānojums kā plānošanas rīks var izjaukt teritoriālās plānošanas vienotību. Arī OECD Vides pārskatā (33. lpp.) norādīts: *“Pašvaldības ir atbildīgas par zemes izmantošanas plānošanu un vides pakalpojumiem. Normatīvajos aktos ir noteikta prasība nodrošināt vietējo teritoriju un attīstības plānošanas vertikālu saskaņotību ar valsts un reģionālās plānošanas dokumentiem, taču īstenošana vietējā līmenī bieži vien nesaskan ar valsts politikas mērķiem. Lokālplānojumi atbilst saistošajām prasībām vides jomā, taču tajos dominē attīstības prioritātes un tos tieši neietekmē pašvaldību ilgtspējīgas attīstības stratēģijas”*⁴. Minēto aspektu dēļ lokālplānojumi nereti tiek piemērots SIVN, tomēr tas var atrisināt ne visas ar plānošanu saistītas vides problēmas. Risinājumu meklēšana un atrašana ir lielā mērā saistīta arī ar plānošanas dokumenta izstrādātāja ieinteresētību un vēlēšanos integrēt lēmumu pieņemšanā vides apsvērumus, bet bez tās SIVN prasību izpilde var nodrošināt tikai formālu atbilstību saistošajām prasībām vides jomā. Novērtējumos lielāku vērību būtu jāpievērš plānošanas alternatīvu izvērtējumam un izvēlētajam risinājumam pamatojumam, detalizētāk jāizvērtē izmaiņas teritorijas plānojumu teritorijas plānotajā (atļautajā) izmantošanā un to atbilstība ilgtspējīgas attīstības stratēģijai (arī grafiskajam teritorijas attēlojumam).

Pēdējo gadu laikā IVN procedūrās vērojama tendence palielināties attīstības projektu skaitam, kas saistīti ar klimata un enerģētikas sektoru – tiek plānoti gan sauszemes, gan tā saucamie atkrastes jeb jūras vēja parki, tiek plānotas arī lielāku parametru vēja elektrostacijas. Vēja elektrostaciju parki tiek plānoti ne tikai Latvijas teritorijā, bet arī citu valstu teritorijās ar iespējamu ietekmi uz Latvijas teritoriju, tādēļ nozīmīgi ir nodrošināt Latvijas interešu pārstāvību pārrobežu ietekmes uz vidi konsultāciju procesā. Novērojams, ka arvien biežāk ir paredzētās darbības, kuru ietekmes sabiedriskajā apspriešanā viedokli izsaka un piedalās liels cilvēku skaits, kas vērtējams pozitīvi, jo sabiedrības līdzdalība ir nozīmīgs procedūras elements, tomēr rada izaicinājumus gala lēmumu pieņēmējiem, jo sabiedrības nostāja, lielākoties, ir pilnībā pret projektu īstenošanu un nav vērsta uz kompromisu.

Saskaņā ar OECD Vides pārskatu (33. lpp.) IVN process Latvijā ir pienācīgi izstrādāts, tāpat secināts, ka IVN secinājumus ņem vērā lēmumu pieņemšanā par atļauju izsniegšanu un Latvija ievēro labu starptautisko praksi, izmantojot vispārējus saistošos noteikumus vairākām rūpniecības nozarēm un starpnozaru pasākumiem ar zemu ietekmi uz vidi. Turpat secināts, ka Latvija 2018. gadā veica grozījumus normatīvajos aktos par IVN, lai noteiktu pienākumu novērtēt arī klimata pārmaiņu ietekmi uz attīstības projektiem, tomēr attiecībā uz IVN procedūru pilnveidi OECD Vides pārskatā iekļautais ieteikums (85. lpp.) ir *nodrošināt atbilstību normatīvo aktu prasībai ņemt vērā klimata pārmaiņu ietekmi un noturību ietekmes uz vidi novērtējumu procedūrās, kā arī palīdzēt pašvaldībām integrēt pielāgošanos klimata pārmaiņām savos zemes izmantošanas un attīstības plānos.*

Risināmās problēmas

VPVB darbības efektivitāte vides ietekmes novērtējuma nodrošināšanā ir atkarīga no iesniegto dokumentu izstrādes kvalitātes un to izstrādātāju ieinteresētības. VPVB lēmuma pieņemšanā par SIVN piemērošanu vai nepiemērošanu svarīga loma ir plānošanas dokumentu izstrādātāju sagatavotajiem iesniegumiem par plānošanas dokumentu izstrādes uzsākšanu, kas

⁴ Publiski pieejams: https://read.oecd-ilibrary.org/environment/esao-vides-raksturlielumu-parskats-par-latviju-2019-gads_f42c7030-lv#page2

daudzos gadījumos ir izstrādāti nepietiekošā kvalitātē un attiecīgā lēmuma pieņemšanai nepieciešamas individuālas konsultācijas iztrūkstošās informācijas noskaidrošanā. Arī pats ietekmju novērtējums un tā rezultāts ir lielā mērā atkarīgs no paredzētās darbības ierosinātāja vai plānošanas dokumenta izstrādātāja ieinteresētības, ieguldījuma un spējas kvalitatīvi un atbilstoši izvirzītajām prasībām sagatavot ziņojumu vai vides pārskatu, spējas korektā, reprezentatīvā un saprotamā veidā komunicēt ar iesaistīto sabiedrību. SIVN jomā novērojama tendence novēloti uzsākt vides apsvērumu integrēšanu plānošanas procesā, sagatavojot vides pārskatu jau par gatavu attīstības plānošanas risinājumu, nevērtējot un neapsverot plānošanas procesā alternatīvas. Novēlota pieeja, kas atsaucas uz vides pārskata kvalitāti, raksturīga ne tikai teritoriju attīstības plānošanas dokumentiem vietējā līmenī, bet arī nozaru politikas plānošanas dokumentiem, kas neveicina ekonomiski efektīvu un pārdomātu resursu plānošanu, nelabvēlīgas ietekmes novēršanu un interešu līdzsvarošanu. Arī OECD Vides pārskatā (33. lpp.) saistībā ar SIVN secināts, ka Latvijā ir stingras konstitucionālās garantijas vides jomā – stratēģisks vides novērtējums tiek veikts attiecībā uz visiem plānošanas dokumentiem attiecīgajās nozarēs, tomēr secināts, ka SIVN kvalitāte nav vienmērīga, jo trūkst kompetentu ekspertu.

IVN veikšanā, jo īpaši SIVN, būtu veicināma Latvijas Ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2030. gadam 244. un 250. punktā noteiktās dabas kapitāla pārvaldības pieejas izmantošana, kurā tiek veikta ekosistēmu preču un pakalpojumu vērtības, dabas un antropogēnu radīto risku un zaudējumu identificēšana un novērtēšana. Šī pieeja paredz piesārņojuma un atkritumu plūsmu samazināšanu, ilgtspējīgu dabas resursu apsaimniekošanu un ekosistēmu pakalpojumu attīstību. Tā apvieno vides un ekonomikas aksiomas, ļaujot kombinēt dabas kapitāla pārvaldību ar ekonomisku lēmumu pieņemšanas un attīstības praksēm.

3. Darbības virziena mērķis

Panākt vides aizsardzības un saimniecisko interešu līdzsvarotību un sekmēt reģionu ilgtspējīgu un līdzsvarotu attīstību.

4. Politikas rezultāti

Rezultāta formulējums	Rezultatīvais rādītājs	Rezultatīvā rādītāja skaitliskās vērtības			
		2019. faktiskais	2020. plānotais	2021. plānotais	2022. plānotais
Pieņemti lēmumi par SIVN procedūras piemērošanu vai nepiemērošanu	Pieņemto lēmumu par SIVN procedūras piemērošanu vai nepiemērošanu skaits gadā	64	35	43	43
Izvērtēti plānošanas dokumentu SIVN vides pārskati, izsniegti atzinumi	Izdoto SIVN atzinumu skaits gadā	25	20	15	15
Izstrādātas un izdotas IVN programmas	Izstrādāto un izdoto IVN programmu skaits gadā	12	12	12	12
Uzraudzītas un koordinētas IVN procedūras	Uzraudzīto un koordinēto IVN procedūru skaits gadā	20	22	25	25
Sagatavoti un izsniegti atzinumi par IVN ziņojumiem	Sagatavoto atzinumu par IVN ziņojumiem skaits gadā	7	12	13	13
Sagatavoti un izsniegti nosacījumi par ietekmes uz NATURA 2000	Sagatavoto nosacījumu par ietekmes uz	0	1	1	1

novērtējumu ziņojumiem	NATURA 2000 novērtējumu ziņojumiem skaits gadā				
Sagatavoti un izsniegti atzinumi par ietekmes uz NATURA 2000 novērtējumu ziņojumiem	Sagatavoto un izsniegto atzinumu par ietekmes uz NATURA 2000 novērtējumu ziņojumiem skaits gadā	0	1	1	1
5. Uzdevumi darbības virziena īstenošanai 1. Paaugstināt iesaistīto pušu izpratni un zināšanu līmeni par ietekmes uz vidi novērtēšanas prasībām, veicinot arī dabas kapitāla pārvaldības un ekosistēmu pakalpojumu pieejas izmantošanu attīstības plānošanā⁵. 2. Noteikt pasākumus, kas nepieciešami, lai nodrošinātu IVN, SIVN un NATURA 2000 novērtējuma kvalitātes uzlabošanu un vienādošanu⁶. 3. Veicināt klimata pārmaiņu ietekmes un noturības pret klimata pārmaiņām vērtēšanu IVN un SIVN procedūrās un šo apsvērumu integrēšanu pašvaldību teritorijas plānojumos⁷. 4. Nodrošināt savlaicīgu lēmumu pieņemšanu par IVN un SIVN veikšanu un atzinumu sniegšanu par IVN un NATURA 2000 ziņojumiem un SIVN vides pārskatiem, bet, lai panāktu novērtējumu kvalitātes uzlabošanu, neatbilstoša novērtējuma gadījumā nododot iesniegtos ziņojumus un vides pārskatus pārstrādāšanai.					
6. Iesaistītās iestādes VARAM, VPVB, EM, SM, ZM, VVD, DAP, VI, LVGMC, NVO					

4.2. Darbības virziens Nr. 2

1. Darbības virziena nosaukums 4.2. Vides risku un piesārņojuma pārvaldība. 4.2.1. rūpniecisko avāriju risku novērtēšanas un riska samazināšanas pasākumu plānošanas pārraudzība; 4.2.2. piesārņojuma novēršanas un kontroles pārraudzība, kā arī informēšana par LPTP un ar tiem saistītajiem emisiju līmeņiem; 4.2.3. organizāciju reģistrācija EMAS, ES ekomarķējuma piešķiršanas programmas koordinācija un pasākumu veikšana; 4.2.4. iepakojuma ar paaugstinātu smago metālu koncentrācijas līmeni uzraudzība.
2. Esošās situācijas apraksts Atbilstoši VARAM Stratēģijai ķīmisko vielu risku pārvaldība (t.i., droša izmantošana, uzglabāšana u.tml.) kontekstā ar atbilstīgiem kontroles mehānismiem atļauju izsniegšanā piesārņojošo darbību veikšanai un uzraudzībā nosaka rīcībpolitiku vides piesārņojuma

⁵ Latvijas Ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2030. gadam 244. un 250. punkts.

⁶ VARAM Stratēģijas 3.3. uzdevums.

⁷ OECD Vides pārskata 1. ierāmējuma 3. ieteikums.

novērtēšanā un samazināšanā (25. lpp.). Šī darbības virziena realizācijas nodrošināšanai VPVB ir izveidotas divas struktūrvienības: Rūpniecisko avāriju riska novērtēšanas daļa un Piesārņojuma novērtēšanas daļa.

Rūpniecisko avāriju riska novērtēšanas daļa rūpniecisko avāriju riska novērtēšanas dokumentācijas novērtēšanu veic atbilstoši MK 2016. gada 1. marta noteikumu Nr. 131 "Rūpniecisko avāriju riska novērtēšanas kārtība un riska samazināšanas pasākumi" prasībām, kas izstrādātas, pamatojoties uz Eiropas Parlamenta un Padomes 2012. gada 4. jūlija Direktīvu 2012/18/ES par lielu ar bīstamām vielām saistītu avāriju risku pārvaldību, ar kuru groza un vēlāk atceļ Padomes Direktīvu 96/82/EK. Rūpniecisko avāriju riska novērtēšanas daļa, sagatavojot rūpniecisko avāriju riska novērtēšanas dokumentācijas izvērtējumus, sniedz atzinumus par riska samazināšanas pasākumiem, kas paredzēti, lai nodrošinātu darbinieku, apkārtējo iedzīvotāju un sabiedrības drošību un aizsargātu tos no rūpnieciskās avārijas kaitīgās iedarbības, kā arī saglabātu kvalitatīvu vidi, bet, ja notikusi avārija, atjaunotu vides kvalitāti. Lai to realizētu, Rūpniecisko avāriju riska novērtēšanas daļa: organizē un pārrauga rūpniecisko avāriju riska izvērtējuma komisijas darbu un apkopo dažādu valsts un pašvaldības iestāžu atzinumus; izvērtē rūpniecisko avāriju novērtēšanas programmas un drošības pārskatus; sagatavo atzinumus un lēmumus par iesniegto dokumentu atbilstību noteikumu prasībām un nepieciešamajiem uzlabojumiem vai papildinājumiem tajos, izmantojot iesniegtos dokumentus; nosaka objektus vai objektu grupas, kas var izraisīt "domino" efektu un informē par to uzņēmumus un atbildīgās valsts institūcijas un pašvaldības; informē valsts institūcijas un pašvaldības normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā par bīstamajām vielām, kas atrodas vai var atrasties objektā un nerada rūpnieciskās avārijas risku, par objektiem, uz kuriem attiecas normatīvie akti par rūpniecisko avāriju novērtēšanu un novērošanu (riska samazināšanas pasākumiem) un teritoriju, kuru var ietekmēt šajos objektos iespējamās rūpnieciskās avārijas vai to izraisītie domino efekti; sagatavo ieteikumus pašvaldībām par ierobežojumiem paaugstinātas bīstamības (riskā) objektu apkārtnes teritoriju izmantošanas plānošanā; izskata sūdzības par nepietiekamu sabiedrības informēšanu rūpniecisko avāriju riska novērtēšanas procesā.

Piesārņojuma novērtēšanas daļa veic likuma "Par piesārņojumu" 48. pantā VPVB deleģētos pienākumus. Lai nodrošinātu šī uzdevuma izpildi, Piesārņojuma novērtēšanas daļa izskata izskata iesniegumus par VVD lēmumiem, kuri attiecas uz atļauju izsniegšanu un atļauju nosacījumiem, piesārņoto vai potenciāli piesārņoto vietu izpēti, sanāciju un izpēti vai sanācijas izdevumu segšanu vai sadalījumu; saskaņojot ar VARAM, informē citas valstis par iesniegtu atļaujas saņemšanai gadījumos, kad iespējama piesārņojuma pārrobežu pārnese; ievieto un atjauno savā tīmekļvietnē Eiropas Komisijas publicētos LPTP vadlīniju dokumentus vai starptautisko organizāciju publicēto informāciju par LPTP attiecīgajā jomā, secinājumus par LPTP, informē par tiem VVD, kā arī konsultē šajā jautājumā operatorus; savā tīmekļvietnē izveido, uztur un atjauno informāciju par izsniegtajām atļaujām.

Vides kvalitātes nodrošināšanu veicina arī brīvprātīgo uzņēmējdarbības iniciatīvu jeb vides pārvaldības instrumentu izmantošana. Šajā jomā VPVB veic politikas īstenošanu saistībā ar ES ekomarķējuma un EMAS ieviešanu. Saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 25. novembra Regulu EK Nr. 66/2010 "Par ES ekomarķējumu" noteiktais ES ekomarķējums ir viens no brīvprātīgajiem vides politikas instrumentiem organizāciju ilgtspējīgai attīstībai – programma, kas apliecina preču un pakalpojumu atbilstību noteiktiem vides kvalitātes standartiem. VPVB kā Ekomarķējuma kompetentās iestādes Latvijā, atbilstoši Vides aizsardzības likuma 38. panta pirmajai daļai, funkcijas saistāmas gan ar pretendentu atbilstības ekomarķējuma kritērijiem novērtējumu, gan ekomarķējuma licenču piešķiršanu, gan ekomarķējuma lietošanas uzraudzību. Saskaņā ar minētā likuma 38. panta otro daļu Biroja kompetenču lokā ietilpst arī pasākumu realizācija ekomarķējuma popularizēšanai, ražotāju informēšanai un sabiedrības izglītošanai par videi draudzīgu preču un pakalpojumu patēriņu. Vides vadības un audita sistēma ir brīvprātīgs instruments ES dalībvalstu uzņēmumiem, kas, ieviešot videi draudzīgas darbības modeli, ilgtermiņā pievērš uzmanību tādiem aspektiem kā

uzņēmuma radītās piesārņojuma slodzes mazināšana, racionāla dabas resursu izmantošana un vides izglītība. VPVB galvenie uzdevumi šajā jomā ir noteikti Vides aizsardzības likuma 39. pantā un tie ir EMAS sistēmas koordinēšana un pārraudzība valstī atbilstoši Eiropas Parlamenta un Padomes 2009. gada 25. novembra Regulas EK Nr. 1221/2009 "Par organizāciju brīvprātīgu dalību Kopienas vides vadības un audita sistēmā (EMAS), kā arī par Regulas (EK) Nr. 761/2001 un Komisijas Lēmumu 2001/681/EK un 2006/193/EK atcelšanu" prasībām, nodrošinot reģistrāciju, reģistrēto organizāciju uzraudzību, kā arī sabiedrības informēšanas pasākumu kompleksa realizāciju.

Saskaņā ar MK 2010. gada 22. oktobra noteikumu Nr. 983 "Noteikumi par izlietotā iepakojuma reģenerācijas procentuālo apjomu, reģistrēšanas un ziņojumu sniegšanas kārtību un iepakojuma definīcijas kritēriju piemērošanas piemēriem" 22., 26. un 28. punktā noteikto VPVB veic iepakojuma ar paaugstinātu smago metālu koncentrācijas līmeni uzraudzību.

Iesaistītās puses

Darbības virziena realizācijā ir iesaistīti atbilstoši eksperti, vides un veselības speciālisti, iedzīvotāji, valsts un pašvaldības iestādes, jo atļaujas izsniegšanas procedūras un rūpniecisko avāriju riska izvērtēšanas procedūras saistītas ar būvniecības, pašvaldības teritorijas plānošanas, veselības un citiem jautājumiem.

Lai izvērtētu objektu rūpniecisko avāriju novēršanas dokumentācijas, VPVB izveido riska izvērtējuma komisijas, kurās ir pārstāvji no VARAM, EM, LM, VM un IeM vai to padotībā esošajām iestādēm, kā arī attiecīgo pašvaldību pārstāvji.

Darbības virziena tendences

VPVB darbības uzlabošanai turpinājušies pasākumi darbinieku kvalifikācijas uzturēšanai un zināšanu pilnveidošanai – veiktas apmācības rūpniecisko avāriju riska novērtēšanas jomā un piesārņojuma novērtēšanas jomā. VPVB būtiski ir uzlabojis informāciju par LPTP un izsniegtajām A un B kategorijas atļaujām VPVB interneta tīmekļvietnē. Tomēr ne tik pozitīva tendence vērojama Vides vadības un audita sistēmas attīstībā, jo 2014. gadā no reģistra svītrotā pēdējā reģistrācija, bet līdzīga tendence ir novērojama arī citu ES dalībvalstu reģistros, kas lielā mērā varētu būt saistīts arī ar salīdzināmās starptautiskās sistēmas - ISO 14001 standarta popularitātes kāpumu. Attiecībā uz brīvprātīgajām vides iniciatīvām OECD Vides pārskatā secināts, ka Latvija ir sasniegusi noteiktu progresu brīvprātīgas ieviešanas un zaļas uzņēmējdarbības prakses veicināšanā, piemēram, 2007.–2017. gadā jauno ISO 14001 vides pārvaldības sistēmas standarta sertifikātu skaits ir palielinājies vairāk nekā deviņas reizes, lai arī trūka valsts radītu stimulu. Tomēr OECD secina, ka brīvprātīgiem līgumiem un izcilības atzīšanai vides aizsardzības jomā joprojām ir gadījuma raksturs, tāpat secināts, ka Latvija piešķir prioritāti zaļajam publiskajam iepirkumam, bet tai ir relatīvi pieticīgi īstermiņa mērķi attiecībā uz zaļo iepirkumu īpatsvaru kopējā publiskajā iepirkumā.

Rūpniecisko avāriju riska novērtēšanas un novēršanas jomā vērojams paaugstinātas bīstamības (risku) objektu atbildīgo personu informētības pieaugums par nepieciešamību plānot avāriju riska samazināšanas pasākumus, izstrādāt un savlaicīgi iesniegt atbilstošu dokumentāciju. Tai pat laikā novērojami arī gadījumi, kad rūpniecisko avāriju riska samazināšanas pasākumu izpilde tiek samazināta līdz minimumam vai pasākumu ieviešana tiek ilgstoši atlikta, uz ko VPVB norāda savos atzinumos, uzdodot veikt pasākumus. Atkārtoti vērtējot šo nosacījumu izpildi, palielinās VPVB darba apjoms. Pieaug arī nepieciešamība pēc darbiniekiem ar augstu kvalifikāciju un dažādu sfēru (vides, darba un civilās aizsardzības, bīstamo iekārtu uzraudzības, ugunsdrošības, būvniecības un teritoriju plānošanas) pārzināšanu.

Risināmās problēmas

Saskaņā ar Latvijas Ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2030. gadam 264. punktu ilgtspējīgu produktu sertificēšana ir viens no risinājumiem, lai veicinātu ilgtspējīgu patēriņu,

attīstot un pilnveidojot produktu sertificēšanas sistēmu, sniedzot informāciju pircējam par to, kāda ir produkta un tā ražošanas ietekme uz dabas kapitālu. Šāda sistēma palielina iedzīvotāju iespējas ikdienā līdzdarboties ilgtspējīgas prakses veicināšanā. Pašlaik EMAS un ES ekomarķējumam ir zemo popularitāte Latvijā, ko VPVB saista ar kopējas valstiskās stratēģijas vides apziņas veidošanā trūkumu. Lai veidotu brīvprātīgās vides sistēmas par pievilcīgiem tirgus un konkurētspējas instrumentiem, ir nepieciešama nacionāla līmeņa stratēģija un rīcības politika, gan ekonomiskiem, gan administratīviem mēriem. EMAS un ES ekomarķējuma popularizēšanai un ieguvumu skaidrošanai ir nepieciešamas mārketinga un sabiedrisko attiecību kampaņas, atbalsta instrumentu ieviešanā nepieciešama starpministriju un starpnozarju apņemšanās. Pašreizējā situācijā brīvprātīgo vides iniciatīvu jomā VPVB nav šim mērķim veidota struktūrvienība, jo ierobežota finansējuma apstākļos par prioritātēm noteikta IVN kvalitatīva un kompetenta izpilde, piesārņojuma un rūpniecisko avāriju risku pārvaldība un tiesiskuma nostiprināšana vides jomā. Lai Latvijas uzņēmējdarbības vidi varētu saukt par ilgtspējīgu un vides pārvaldības sistēmas jomā tuvinātos Vācijas, Austrijas un Skandināvijas valstu līmenim – ar vidi saistītos tirgus instrumentos un to vadībā ir jāinvestē valsts budžeta līdzekļi.

Rūpniecisko avāriju riska novērtēšanas un novēršanas jomā risināmās problēmas Latvijā var iedalīt paaugstinātas bīstamības (riskā) objektu avārijdrošības problēmās, pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas problēmās un VPVB, VVD, VUGD un citu iesaistīto valsts institūciju institucionālās problēmās. Tostarp lielākā vai mazākā mērā visu iesaistīto pušu problēmas visos līmeņos ir saistītas ar diviem aspektiem – finanšu pieejamību (vai nepieejamību) un iesaistīto darbinieku kvalifikāciju un ieinteresētību problēmu atrisināšanā. Problēma ir arī kvalificētu ekspertu un konsultantu nepietiekamība. Īpaši uzsverams, ka Latvijā nepieciešama ilgtspējīgas teritorijas attīstības (izmantošanas) politika, kur ņemti vērā mērķi attiecībā uz rūpniecisko avāriju novēršanu un šādu avāriju seku samazināšanu cilvēkiem un videi. Nepieciešams arī informēt un izglītēt pašvaldību darbiniekus (lēmumu pieņēmējus, plānotājus un būvvalžu darbiniekus) par nepieciešamību saglabāt pietiekamus drošības attālumus starp esošajiem un plānotajiem paaugstinātas bīstamības (riskā) objektiem un dzīvojamo un sabiedrisko apbūvi, atpūtas zonām, kā arī galvenajiem transporta ceļiem.

3. Darbības virziena mērķis

Novērst lielas avārijas (*negadījumus*), kurās iesaistītas bīstamas vielas, kā arī mazināt šādu avāriju seku ietekmi uz cilvēkiem un vidi, nodrošināt iedzīvotājiem iespēju dzīvot drošā un tīrā vidē, palīdzēt lēmuma pieņēmējiem izvēlēties piemērotākos un ilgtspējīgākos risinājumus attīstībai un tās plānošanai, kā arī veicināt sabiedrības pāreju uz ilgtspējīgas ražošanas un patēriņa modeli.

4. Politikas rezultāti

Rezultāta formulējums	Rezultatīvais rādītājs	Rezultatīvā rādītāja skaitliskās vērtības			
		2019. faktiskais	2020. plānotais	2021. plānotais	2022. plānotais
Sagatavotas publicēšanai un VPVB tīmekļvietnē ievietotas A kategorijas atļaujas un to grozījumi	VPVB tīmekļvietnē ievietoto A kategorijas atļauju un to grozījumu skaits gadā	32	30	30	30
Sagatavotas publicēšanai un VPVB tīmekļvietnē ievietotas B kategorijas atļaujas un to grozījumi	Sagatavoto publicēšanai un ievietoto VPVB tīmekļvietnē B kategorijas atļauju skaits gadā	687	680	680	680

Izvērtēti un piešķirti ES Ekomarkējumi	Piešķirto ES Ekomarkējuma skaits gadā	0	15	10	7
Uzņēmumu reģistrācija EMAS	Reģistrēto uzņēmumu skaits gadā	0	0	0	1
Izveidotas Riska izvērtējuma komisijas uzņēmumu iesniegtās dokumentācijas izvērtēšanai	Izveidotas Riska izvērtējuma komisijas uzņēmumu iesniegtās dokumentācijas izvērtēšanai skaits gadā	17	15	15	15
Sagatavoti izvērtējumi par rūpniecisko avāriju novēršanas dokumentācijām	Izvērtēto rūpniecisko avāriju riska samazināšanas programmu un rūpniecisko avāriju riska drošības pārskatu skaits gadā	23	25	25	25

5. Uzdevumi darbības virziena īstenošanai

1. Izvērtēt rūpniecisko avāriju novēršanas programmas un drošības pārskatus, uzdodot veikt pasākumus, kas samazinātu rūpnieciskās avārijas draudus un palielinātu drošību cilvēkam un videi⁸.
2. Paaugstināt iesaistīto pušu izpratni un zināšanu līmeni par labākajiem pieejamiem tehniskajiem paņēmieniem un ar tiem saistītajiem emisiju līmeņiem.
3. Informēt pašvaldības par paaugstinātas bīstamības (risku) objektiem un teritorijām, kuras var ietekmēt šajos objektos iespējamās rūpnieciskās avārijas vai to izraisītais domino efekts.
4. Noteikt pasākumus, kas nepieciešami, lai nodrošinātu novērtējumu kvalitātes uzlabošanu un vienādošanu.
5. Noteikt pasākumus, kas nepieciešami, lai veicinātu brīvprātīgo uzņēmējdarbības iniciatīvu izmantošanu vides jomā⁹.

6. Iesaistītās iestādes

VARAM, VVD, DAP, VPVB, LVĢMC, VUGD, VDI

4.3. Darbības virziens Nr. 3

1. Darbības virziena nosaukums

4.3. Tiesiskuma nostiprināšana un vides demokrātijas veicināšana.

4.3.1. apstrīdēto VARAM padotības iestāžu amatpersonu izdoto administratīvo aktu un faktiskās rīcības tiesiskuma pārskatīšana atbilstoši MK 2004. gada 6. janvāra noteikumu Nr. 4 "Vides pārraudzības valsts biroja nolikums" 2.¹ punktam un pārstāvības nodrošināšana administratīvajās tiesās.

4.3.2. sabiedrības līdzdalības tiesību veicināšana un atklātas vides informācijas nodrošināšana kvalitatīvai pilsoniskajai līdzdalībai.

⁸ VARAM Stratēģijas 2.4. uzdevums.

⁹ Latvijas Ilgtspējīgas attīstības stratēģijas līdz 2030. gadam 264. punkts.

2. Esošās situācijas apraksts

Vides aizsardzības sistēmā ir izveidota kārtība, kādā Latvijas iedzīvotājiem ir tiesības vērsties ar iesniegumiem, kuros ietverti lūgumi, sūdzības vai iebildumi par vides sistēmas citu iestāžu izdotiem administratīvajiem aktiem vai faktisko rīcību, kā arī sabiedrības līdzdalības tiesībām un tiesībām uz vides informāciju pārkāpumiem, lai tie tiktu pakļauti neatkarīgai un objektīvai izmeklēšanai. Ar MK 2004. gada 6. janvāra noteikumu "Vides pārraudzības valsts biroja nolikums" 2.¹ punktu VPVB ir deleģētas augstākās iestādes funkcijas Administratīvā procesa likuma izpratnē (1. panta otrā daļa) iepriekš minētā mērķa sasniegšanai.

VPVB iespējams iesniegt iesniegumus par apstrīdētiem VARAM padotības iestāžu amatpersonu izdotajiem aktiem, kas izdoti saskaņā ar Atkritumu apsaimniekošanas likumu, likumu "Par ietekmes uz vidi novērtējumu", likumu "Par kompensāciju par saimnieciskās darbības ierobežojumiem aizsargājamās teritorijās", likumu "Par piesārņojumu", likumu "Par radiācijas drošību un kodoldrošību", likumu "Par zemes dzīlēm", Sugu un biotopu likumu, Ūdens apsaimniekošanas likumu un Vides aizsardzības likumu, kā arī uz šo likumu pamata izdotajiem MK noteikumiem.

VPVB deleģētās funkcijas apstrīdēšanas iesniegumu izskatīšanas jomā ir administratīvās lietas izskatīšana no jauna pēc būtības, kā arī lēmuma sagatavošana par apstrīdēto administratīvo aktu vai faktisko rīcību Administratīvā procesa likuma noteiktajā kārtībā. Atbilstoši likuma "Par ietekmes uz vidi novērtējumu" 26. panta otrajā un trešajā daļā noteiktajam Birojs skata arī iesniegumus par sabiedrības tiesību uz informāciju vai līdzdalību tiesību pārkāpumiem IVN un SIVN procedūrās. VPVB aktīvi seko Eiropas Savienības Tiesas lietām un to nolēmumiem. Gadījumos, kad VPVB pieņemtie lēmumi tiek pārsūdzēti administratīvajās tiesās, VPVB sagatavo rakstveida paskaidrojumus un nodrošina pārstāvniecību visās administratīvās tiesas instancēs.

Saskaņā ar OECD Vides pārskatu (34., 100. lpp.) Latvija ieņem otro vietu 70 valstu Vides demokrātijas indeksā¹⁰. Secināts, ka tā sniedz sabiedrībai plašas iespējas jau agrīnā posmā piedalīties lielākajā daļā vidi ietekmējošo lēmumu, sabiedrībai tāpat ir nodrošināta ērta piekļuve vidi ietekmējošu lēmumu pieņemšanai un plaša piekļuve vides informācijai. Tomēr secināts, ka nav novērojama sabiedrības aktīva līdzdalība ar vidi saistītu vietējo lēmumu pieņemšanā, tādēļ viens no OECD Vides pārskatā iekļautajiem OECD ieteikumiem (35. lpp.) ir *paplašināt informētības uzlabošanu un aktīvāk iesaistīt sabiedrību vietējo vides lēmumu pieņemšanā*. Ar VPVB pamatdarbību saistītajās jomās, jo īpaši IVN un SIVN, sabiedrības līdzdalība atzīta par ilgtspējīgu un pārdomātu lēmuma pieņemšanas stūrakmeni. Satversmes tiesa ir atzinusi, ka sabiedriskās apspriešanas galvenais mērķis ir nodrošināt, ka tiek pieņemts vislabākais iespējamais lēmums sabiedrības interesēs un katra cilvēka iebildumi tiek vērtēti un iespēju robežās taisnīgi ņemti vērā. Sabiedriskajai apspriešanai jākalpo diviem galvenajiem mērķiem: pirmkārt, iegūt informāciju, kas sekmētu pamatota un taisnīga lēmuma pieņemšanu, otrkārt, pārliecināt sabiedrību par to, ka tās izteiktie viedokļi tiek apspriesti¹¹. Sabiedrības tiesības uz līdzdalību caurvij IVN un SIVN procesu. Likuma "Par ietekmes uz vidi novērtējumu" 3. panta 2. punkts noteic, ka ietekmes novērtējums izdarāms, pamatojoties ne tikai uz ierosinātāja sniegto informāciju un informāciju, kas iegūta no ieinteresētajām valsts institūcijām un pašvaldībām, bet arī informāciju, kas iegūta sabiedrības līdzdalības procesā, tai skaitā no sabiedrības

¹⁰ Environmental Democracy Index, Pasauls Resursu institūts, Vašingtona, Kolumbijas apgabals, <https://environmentaldemocracyindex.org/>

¹¹ Satversmes tiesas 2003. gada 14. februāra spriedums lietā Nr. 2002-14-04.

iesniegtajiem priekšlikumiem. Likuma "Par ietekmes uz vidi novērtējumu" 3. panta 4. punkts noteic, ka sabiedrībai – fiziskajām un juridiskajām personām, kā arī to apvienībām, organizācijām un grupām – ir tiesības iegūt informāciju un piedalīties ietekmes novērtēšanā.

OECD Vides pārskatā (34. lpp.) atzīts, ka sabiedrībai Latvijā ir neierobežota piekļuve vides informācijai. Tomēr secināts, ka varētu uzlabot vides informācijas lietošanas ērtumu lietotājiem. Arī informatīvajā ziņojumā "Latvijas atvērto datu stratēģija"¹² atzīts, ka paplašinātas atvērības un pārredzamības politika valsts pārvaldē ietilpst vispārējos centienos stiprināt demokrātiju un virzīties uz atvērtu sabiedrību, kas vēlas uzticēties savām iestādēm.

Iesaistītās puses

Sabiedrības līdzdalības un tiesiskuma nostiprināšanas jomā iesaistīto pušu ir daudz, tās ir valsts un pašvaldību iestādes, NVO un sabiedrība. Vides sektora ietvarā nozīmīgi partneri ir VVD un DAP, tomēr darbības virziens arī šajā jomā sniedzas pāri resora robežām, tajā svarīga loma ir visu ministriju valsts institūciju, pašvaldību, kā arī nevalstisko organizāciju un sabiedrības aktīvai līdzdalībai.

Darbības virziena tendences

VPVB darba intensitāte vēl arvien ir augsta saistībā ar VPVB funkciju pildīšanu, veicot apstrīdēto VARAM padotībā esošo iestāžu amatpersonu izdoto administratīvo aktu izskatīšanu atbilstoši MK 2004. gada 6. janvāra noteikumu Nr. 4 "Vides pārraudzības valsts biroja nolikums" 2.¹ punktam, un šo vides institūciju interešu pārstāvēšanu administratīvajās tiesās. Darba apjoms šajā jomā arvien palielinās, jo lietas kļūst arvien sarežģītākas, arvien specifiskākas. Arī sabiedrības pārstāvju izpratne par vides tiesībām pieaug, kā rezultātā saglabājas liels izvērtējamo administratīvo lietu skaits. Vērtējot lietas pēc satura, argumentācijas un motīviem, redzams, ka gandrīz visās VARAM padotībā esošajās iestādēs ir uzlabojusies administratīvo aktu kvalitāte, uzkrāta pieredze un nostiprināta izpratne par vides aizsardzības tiesību aktu un Administratīvā procesa likuma materiālo un procesuālo normu piemērošanu.

Risināmās problēmas

Lai nodrošinātu sabiedrības līdzdalību, paredzēto darbību ierosinātāju un plānošanas dokumentu izstrādātāju pienākums ir noskaidrot sabiedrības viedokli, veicinot to iedzīvotāju līdzdalību sabiedriskajā apspriešanā, kurus var ietekmēt paredzētā darbība, vai aptaujājot šos iedzīvotājus. Tomēr pašlaik minimālās prasības, kas IVN, SIVN un NATURA 2000 novērtējuma procedūru regulējošajos normatīvajos aktos noteiktas, lai sabiedrību sasniegtu un šajās procedūrās iesaistītu, paredz lietot tādas sasniegu komunikācijas kanālus, kā vietējās pašvaldības, VPVB un ierosinātāja vai izstrādātāja tīmekļvietne, kā arī pašvaldības izdots laikraksts, pašvaldības ziņu lapa vai cits vietējais laikraksts, kas, VPVB ieskatā, vairs neaptver visus informācijas un komunikācijas kanālus, kas mūsdienās atbilst lielas sabiedrības daļas lietotājiem. Minētais varētu būt viens no iemesliem, kādēļ nav novērojama sabiedrības aktīva līdzdalība ar vidi saistītu vietējo lēmumu pieņemšanā un nereti sabiedrisko apspriešanu sanāksmēs dalībnieku skaits ir neliels. Būtu veicināma arī mūsdienīgu komunikācijas kanālu, tai skaitā elektronisko ziņu portālu un sociālo mediju lietojums, ja nepieciešams, veicot arī grozījumus normatīvajos aktos. Šādu izmaiņu veikšana īstenotu arī VARAM Stratēģijā noteikto uzdevumu - *pilnveidot IVN politiku*.

VPVB pamatdarbības jomā rada noteiktu daudzumu datu un informācijas, to publicējot savā tīmekļvietnē, tomēr ne visās jomās pašlaik tie publicēti formā, kas padara tos ātri un ērti atkal izmantojamus. Tādēļ nodrošināms, ka visa būtiskā informācija par VPVB pamatdarbības jomām, kas satur nozīmīgus faktus un datus, tiek sagatavota un publicēta atkal izmantojamā

¹²Skat. <http://tap.mk.gov.lv/lv/mk/tap/?pid=40472319>

veidā.

3. Darbības virziena mērķis

Veicināt vides demokrātiju un nostiprināt tiesiskumu caur efektīvu pilsonisko līdzdalību ar vides aizsardzību saistītos jautājumos.

4. Politikas rezultāti

Rezultāta formulējums	Rezultatīvais rādītājs	Rezultatīvā rādītāja skaitliskās vērtības			
		2019. faktiskais	2020. plānotais	2021. plānotais	2022. plānotais
Izdoti lēmumi administratīvajās lietās	Izvērtēto VARAM institūciju amatpersonu izdoto administratīvo aktu skaits gadā	61	39	39	39

5. Uzdevumi darbības virziena īstenošanai

1. Savlaicīgi izskatīt iesniegumus par apstrīdētajiem VARAM padotības iestāžu izdotajiem administratīvajiem aktiem vides aizsardzību regulējošajos normatīvajos aktos noteiktajos gadījumos.
2. Sagatavot iesaistītajām pusēm informāciju par aktualitātēm apstrīdēšanas lietu un tiesu praksē, kā arī tiesību normu interpretāciju un judikatūru vides tiesību jomā.
3. Apkopot un publiskot aktuālo statistiku par apstrīdētajām lietām.
4. Noteikt risinājumus, kas nepieciešami, lai nodrošinātu arī mūsdienīgu informācijas un komunikācijas kanālu lietojumu IVN procedūrās¹³.
5. Publiskot ar VPVB darbību saistīto informāciju atvērtā un atkal izmantojamā veidā.

6. Iesaistītās iestādes

VVD, DAP, VPVB, LVĢMC

¹³ OECD Vides pārskata 2. ierāmējuma 8. ieteikums.

5. VIDES PĀRRAUDZĪBAS VALSTS BIROJA DARBĪBAS SPĒJU IZVĒRTĒJUMS

VPVB, tāpat kā VARAM darbības vidi lielā mērā ietekmē gan ārējie, gan iekšējie faktori, kas jau raksturoti VARAM Stratēģijā, tādēļ atkārtoti šie kopējie rādītāji nav minēti, bet akcentēti tie nozīmīgākie kopējie rādītāji vai aspekti, kas ir būtiskākie tieši VPVB darbības kontekstā un lielā mērā papildus izriet no VPVB darbības specifikas.

Latvijas līdzdalība ES nosaka arvien pieaugošas normatīvo aktu prasības, tādējādi, ceļot konkrēto iesaistīto cilvēku kvalifikāciju un vienlaicīgi radot nepieciešamību pastāvīgos darbus veikt vēl intensīvākā režīmā. Arī jaunais plānošanas periods rada ciklisku plānošanas dokumentu un projektu finansēšanas iespējas, kas no VPVB darbiniekiem prasa pastāvīgu mobilizēšanos prioritāro uzdevumu izpildei bieži vien ļoti augstas intensitātes apstākļos, kas palielina riskus līdzsvarotai, savlaicīgai un kvalitatīvai visu funkciju veikšanai, ņemot vērā to, ka tautsaimniecības attīstība ir atgriezusies pirmskrīzes apjomos. Vairāku normatīvajos aktos deleģēto funkciju vienlaicīga veikšana vienam darbiniekam diemžēl ir kļuvusi par normu, kas praksē realizē mazas un iespējami efektīvas valsts pārvaldes modeļi VPVB, taču rada lielu risku un kapacitātes kritumu darbinieku maiņas gadījumā.

Šai aspektā VPVB vairākkārtīgi ir sagatavojis iespējamus priekšlikumus normatīvā regulējuma izmaiņām, daļa no kuriem ir sekmīgi realizēti, bet daļu vēl nepieciešams veikt turpmāk. Pārdomāti veikta virkne iekšējo pasākumu, lai maksimāli sekmīgi veiktu VPVB deleģētos uzdevumus, tai skaitā ir centralizētas atbalsta funkcijas grāmatvedības un informācijas tehnoloģiju jomās, vērtēti un analizēti iekšējie riski, veikta darbinieku papildus apmācība nepieciešamajās jomās, taču iekšējie resursi ir nepietiekami, ja nepieciešams vienlaicīgi novērtēt vairāku jomu ļoti nozīmīgus infrastruktūras attīstības projektus, piemēram, *Rail Baltica* un Latvijas – Igaunijas trešais starpsavienojums, līdztekus pārējo regulāro uzdevumu izpildei.

Latvijas iekšējie faktori:

- ✓ plānošanas un būvniecības procesu sadrumstalotība;
- ✓ nepieciešamība realizēt nozīmīgus infrastruktūras vai rūpniecības attīstības projektus prasa kvalificētu un pārdomātu vietas izvēles, plānošanas un vides izpētes darbu veikšanu un savlaicīgu sadarbību starp ieinteresētajām pusēm;
- ✓ pieaugoša sabiedrības interese par vides jautājumiem, prasība pēc sakārtotas un līdzsvarotas vides, nevalstisko organizāciju ietekme;
- ✓ pieaugoša transporta ietekme uz vides, īpaši gaisa, kvalitāti;
- ✓ pakāpeniski pieaugoša lauksaimniecības un atsevišķos gadījumos arī rūpniecības ietekme uz vidi, kaut arī kopējais šīs ietekmes līmenis pagaidām ir salīdzinoši zems;
- ✓ īpaši aizsargājamo dabas vērtību savlaicīgas apzināšanas un pārdomātas un izsvērtas aizsardzības pasākumu izstrādes un praktiskās nodrošināšanas nepieciešamība;
- ✓ finansējuma nepietiekamība pamatotu un nepieciešamu vides un dabas aizsardzības risinājumu nodrošināšanai;
- ✓ ekonomisko interešu lobēšana, dažkārt nerēķinoties ar vides prasībām.

Ārējie faktori:

- ✓ dalība ES un pieaugošas likumdošanas un līdzdarbošanās prasības;
- ✓ starptautisko saistību ietekme;

- ✓ starptautisko vides instrumentu un prasību attīstība, t.sk klimata pārmaiņu un regulējuma integrācijas kontekstā;
- ✓ starptautiskās tendences ilgtspējīgas attīstības jomā, vides prasību integrēšana citos sektoros;
- ✓ pārrobežu infrastruktūras projektu un plānošanas dokumentu pieaugums, ar tiem saistītais piesārņojums, pārvadājumi, pārrobežu sadarbības attīstība un dažādo interešu līdzsvarošana.

Nozīmīgākās problēmas un riski:

- ✓ savlaicīga un pārdomāta teritoriju plānošana, vides aspektu argumentēta ievērtēšana un nepieciešamo nosacījumu iekļaušana un faktiska realizācija tajos, lai iespējami izvairītos no turpmākām konfliktsituācijām;
- ✓ nepieciešamo normatīvo aktu regulējuma ilgstošais pieņemšanas process;
- ✓ augsti kvalificētu darbinieku aiziešana rada būtisku un ilgstošu kapacitātes zudumu;
- ✓ finansējuma un administratīvās kapacitātes trūkuma dēļ nav pilnā apjomā nodrošināta iespējami savlaicīga visu funkciju kvalitatīva izpilde, kas var atstāt ietekmi uz ES finansētu projektu realizāciju;
- ✓ nepieciešamība kompensēt dabas aizsardzības prasību rezultātā radušos saimnieciskās darbības ierobežojumus, kam nav nodrošināts finansējums, radot tiesvedību riskus;
- ✓ vides prasību atbilstošas un savlaicīgas kontroles iespējas atgriezeniskās saites nodrošināšanai un savlaicīgai lēmumu pieņemšanai.

Iespējas:

- ✓ izveidots un saglabāts pieredzējušāko un kvalificētāko speciālistu kodols, kas dod iespēju sekmīgi realizēt normatīvajos aktos deleģētās funkcijas;
- ✓ nodrošinātas arvien pieaugošas sabiedrības līdzdalības iespējas lēmumu pieņemšanā vides jomā;
- ✓ sekmīga vides sistēmas interešu pārstāvība administratīvajos tiesu procesos un nepieciešamība attīstīt sabiedrības līdzdalības aspektus vides lēmumu pieņemšanā.

6. VIDES PĀRRAUDZĪBAS VALSTS BIROJA STRUKTŪRA

1. attēls. VPVB struktūrshēma

7. VIDES PĀRRAUDZĪBAS VALSTS BIROJA VALSTS BUDŽETA APAKŠPROGRAMMAS DAĻA

Program., apakšpr. kods	Valsts budžeta programma (apakšprogramma)	2019. gads		2020. gads		2021. gads		2022. gads	
		plānotie izdevumi EUR	vidējais amata vietu skaits	plānotie izdevumi EUR	vidējais amata vietu skaits	plānotie izdevumi EUR	vidējais amata vietu skaits	plānotie izdevumi EUR	vidējais amata vietu skaits
23.00.00	Vides politikas īstenošana								
23.02.00	VPVB	429 115	18	526 279	17	527 024	17	527 024	17